

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője Rózsa Sándor főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

A kereszt-e, vagy a hazaszeretet?

Az „igazságos“ templomában lett kimondva nem rég ez az állítás: „Magyarországot ezer év előtt kard szerezte s ezer év alatt a kereszt tartotta meg“

Vajjon megegyezik-e ez az állítás teljesen az igazsággal? . . . Én azt hiszem, hogy nem!

A „kereszt“ nem tartotta meg a nagy Konstantin roppant birodalmát, a római birodalmat sem, . . . pedig nagy Konstantin „abban a jegyben“ győzött, t. i. keresztben. Az erőskaru Botond még erősebb hazaszeretete bezúzta Bizáncznak érczkapuját is.

A kereszt hogyan tarthatta volna meg Magyarországot ezer éven át! . . .

Nem is tartotta!

A történelmi igazság az, hogy az arany keresztet Magyarországon *nyakukban*, mint ékeséget, csakis az érsekek, püspökök és a kanokok hordták minden időben, maga az ország évszázadokon át, mint elviselhetetlen nagy és kínos terhet, a *nyakán* hordozta a vaskeresztet.

Nem a kereszt tartotta meg Magyarországot ezer éven át, hanem megtartotta a *hazaszeretetet*.

A jövő évezterben is csak ez fogja megtartani, minden bizonynyal.

* * *

Nincs Európában ország, melyet ezer esztendőn át annyi balszerencse, annyi keresztviselés érte volna, mint a ennyi érte Magyarországot; nincs ország, melyben annyiszor dult volna viszály, *kereszteshad*, mint a hányszor dult Magyarországon. És mégis, ime egy évezter van már a magyar állam háta mögött s egy évezter után is, virul *nemzet* e hazán.

Él és virul, igenis! mert a magyar szívéből nem halt ki soha, még a legnagyobb keresztviseléseknek idején sem, a hazaszeretet.

Voltak ugyan Magyarországon mindenkor s vannak ma is különféle politikai pártok; voltak, vannak ma is különféle hitfelekezetek, mert hiszen Magyarország mindenkor a lelkiismeret szabadságának országa volt. Itt a politikai hitvallás, csakugy mint a vallásos hit, — a lelkiismeret szabadságának külhatalom által nem korlátozható követelményeként: szent és sérthetetlen volt mindig.

A lelkiismeret szabadságának s a lelkiismeretszabadság követelményeinek csakis azok voltak eleitől fogva ellenségei Magyarországon, akik ellenségei annak és azoknak ma is, . . . azok t. i., akik arany keresztet hordoznak nyakukban.

Mig a különféle politikai pártok és különféle hitfelekezetek mindannyian *egy alapon*, — a hazaszeretet alapján állanak: nemcsak veszély nincs e különféleségben, nemcsak kára nincs ebből a hazának, . . . sőt épen ez a különféleség biztosítja ugy a vallásos élet, mint az állam és az alkotmány szervezetének egészséges vérlüktetését.

Ám hadd *versenyezzenek* a beállott évezter folyamában is a hazaszereteten a politikai pártok, csak ők egymásközt ne *versengjenek*; ám hadd *pártoskodjanak* a hazáért a hazafiak, csak *pártot ne üssenek* a haza ellen.

Aki azt kívánja, hogy a hazafiak mind egy politikai párthoz tartozzanak, — természetellenes dolgot kíván. Akár csak azt kívánná, hogy a rétek és mezők virágai mind egyszínűek legyenek. A mit józan értelemmel senkisé kíván.

Épen ilyen természetellenes törekvés az, a mely oda irányul, hogy a föld kerekiségének összes lakói egy hitvallású egyházat képezzenek, egy templomban imádkozzanak.

Egy ilyen törekvést csak egyetlen egy kis országban sem lehet megvalósítani. Megvalósítani akarni annyi, mint a felvilágosodás, a

szellemi előhaladás utját egészen eltorlaszolni, legyőzhetlen akadályokkal egészen megrakni.

Az „egy akol és egy pásztor“ eszméje merő képtelenség. Ezt létesíteni akarni annyi, mint azt kívánni, hogy az önálló folyamok forrásai mind egy kutfőből buzogjanak ki, egy irányba folyjanak s egy ugyanazon tengerbe ömöljenek.

Ilyet pedig elmezavarban szenvedő ember kívánhat.

Am hadd legyenek tehát különféle hitfelekezetek az egy haza határain kívül, — csak szeressék egymást s szeressék a hazát tettetés és képmutatás nélkül: a vallásszabadság és a jogtisztelet alapján nem fog a béke (pax) megzavartatni soha, csak egy pillanatra sem.

Nem arra van szükség, hogy az egy haza polgárai mind egy templomban, egy oltár és egy kép (a Mária képe előtt térdelve imádkozzanak a hazáért; nem arra van szükség, hogy keresztet vigyünk azok előtt, a kik a veszélyben levő hazát védelmezve, harczok mezején küzdenek, hanem sokkal inkább arra van szükség, hogy harczban úgy mint békében legyen minden hazafi, legyen minden honpolgár keblének belseje az a szentegyház, az a templom a melynek oltárán a haza képe áll.

Arra van szükség, hogy ezen oltár előtt leborulva, egy érzelem hassa át a szíveket, egy gondolat vezérelje az elméket, egy akarat irányozza a törekvéseket. Ez az egy érzés, ez az egy gondolat, ez az egy akarat legyen — a

hazaszeretetet. Az a jelvény pedig, a mely alatt a hazáért harczolunk, legyen a haza jelvénye, — a magyar embert egyedül lelkesítő háromszínű zászló.

Arra van szükség, hogy úgy szeressük hazánkat — Magyarországot, hogy keblünk belsejét, ezt a templomot, — ha kell, csakhogy a haza álljon . . . döntsük el érte . . .

Arra van szükség, hogy ez legyen jel-szavunk, ha veszében van a haza: életünket és vérünket hazánkért, — Magyarorszáért! . . .

A ki életét és vérért feláldozni kész a hazáért, — az feláldozza ezeket a királyért is, mert hiszen a haza mindenek felett és legelső sorban — a Királyé, a legelső magyar emberé! . . . Nem a kereszt, hanem a hazaszeretet!

Ágya, 1896. május 27.

Nagy Sándor,
ev. ref. lelkész.

Miért nem lettem én theologus? *

A „Debreczeni Protestáns Lap“ majdnem minden számában foglalkoznak egyházunk kiváló férfiai eme kérdéssel, hogy miért apad a theologusaink száma?

Eme lap több ez évi számában dr. Erdős József tanár úrtól jelenít meg egy cikket, a mely szintén e kérdéssel foglalkozik, igen szíves tapasztalattal s nagy tudománynyal. Eme cikkben a nt. tanár úr az okot nemcsak az anyagiakban találja, hanem a szellemiekben is, sőt erre nagyobb súlyt fektet.

* E cikk, mely már régebben beküldetett hozzánk, közvetlensége és őszinteségénél fogva bír annyi érdekességgel, hogy nyilvánosságra bocsáthattuk. Szerkesztő.

✠ TÁRCZA. ✠

Régiségek.

Tekintetes úr, bizodalmas jó Fautor urunk!

Mi nemes szabad királyi Bánya Nagy-Bánya városában a Helvetica Confessión levő lakosok kívántuk értésére adni az Urnak mint jó Fautor urunknak ezt: minémű eventusa lött légyen eddig az itt lakó Civisek plenipotentiált követje Diószegi István uram kérésére a Tts úr által formált és ő Felségének beadott Instantiának az 1769-ben 29-ik Augusti mennyei tűz által elpusztult templom felépíttetése iránt. Miként méltóztatott II. József Felséges királyunk a F. Locumtenentiale Consilium által parancsolatot adni az itten levő localis Magistratusnak, hogy egy mixta Deputatio által ezen templomnak dolga megvizsgáltatván, repraesentáltatnék a F. Locumtenentiale Consiliumnak. Mely mixta Deputatio öt catholicus és két református személyekből állott, u. m. a Dioecesanus, sz.-váraljai pap és vice-esperest, a Montanisták közül Sultz Ádám úr, Szigethi György senator, Szathmári Mátyás senátor és fő ordinarius notarius Baumeister János urakból. A reformátusok részéről pedig senator Decesei Ádám és administrator ecclae reftae curator ajtai Nagy Elek ő kglmekből. Kik is midőn ezen dolgot három napok alatt pro et contra disputálták, mivel azt részünkről is helyben kellett hagyni,

hogy I. Lajos király által 1300-ban a még akkor pápistóságban levő lakosok számára ezen nemes város szőlőhegyén termett borok dézmájának felét egy templomnak építtetésére a piaczbérrel együtt assignálta legyen, a fél dézmát pedig abban leendő pap és káplánoknak tartásokra. Mely diploma szerint 1426-ban az akkori egri püspök megengedte, hogy itten a fél dézmából egy fő papot és 11 káplánokat tartanának; mely documentumokat látván, ellene nem szólhattunk, hanem azt mi is megmutogattuk, hogy a megnevezett templom a török revolutio miatt egészben elpusztított, mely is 40, ha nem több esztendőig pusztában állott. Ezenközben pedig 1541-ben itten is a reformatio divatjában kezdett lenni, azért a reformátusok *Kopácsi István* nevű erdői predikátort papnak hozák, de a templom, torony és harangok elpusztultanak volt, azért 1588-ban a templomot a reformátusok a város közönséges költségén megépítették, mint e megtetszik ezen írásból:

Anno 1588. Epigramma de Templo restaurato.

Dum Populo Lucas Lanus cognomine dictus
Jura dat ex veri Judicis officio
Hoc restauravit templum cum Plebe Senatus
Funditus obruerat quod prius ignis edax,
Felicem Populum nimium, nimiumque beatum,
Cui nihil est vera Religione prius.
Hos quoque felices qui diruta Tempia vicissim
Laudet ubi Christum Plebs pia restituunt.

A templom porticusának ajtaja-felében pedig ezen inscriptio vagyon Gottusok betűje formában még ma is:

Távol legyen tőlem, hogy csak egy szót is, — mely bírálatképen hangzanék — tennék a nt. úr czik-kére, mert hisz a tudomány s tapasztalat ama magas niveljén, melyen nt. úr áll, én talán soha sem fogok állani.

Az én véleményem szerint azonban a theologusok számának apadása inkább az anyagiakban keresendő.

De nem akarok én eme kérdés felett emlmélkedni csak azt akarom a magam igénytelen véleménye szerint az ügy érdekében, mint egy valóban előfordult gyakorlati esetet röviden elmondani: *miért nem lettem én theologus?*

Igaz ugyan, hogy egy fecske nem csinál nyarat, s ha én theologus is lettem volna, azzal még nem lett volna a theologus-hiány megszüntetve. De én úgy hiszem, hogy a mint én gondolkoztam pályám választásakor, úgy gondolkozott több más ifjú is, hisz kollégáim közül is 10 hasonlólag vélkedett és járt el.

Gyermekkoromtól fogva vallásos nevelésben részesültem, a melynek hatása nem vész ki az ember szívéből még ifju korában, úgy hiszem nem korának delén s nem annak estéjén sem.

Midőn középiskolába léptem, azzal a szándékkal s azzal a reménnyel folytattam pályámat, hogy pap leszek. Mennyire boldogított engem e remény, midőn láttam a papot tisztes palástjában, mint tanítja gyülekezetét. Mindannyiszor egy kedves érzés keletkezett szívemben, ama reménytől, hogy majd én is ilyen nemes feladatot fogok betölteni.

Tovarepültek az évek, és végre eljutottam ama fontos időponthoz, midőn pályát kellett választanom, a melyen egész életem folyamán haladni fogok.

Sokat gondolkoztam, voltak sok tanácsadóim, egyik egyet, másik mást ajánlott; s ekkor láttam, hogy nem oly ideális az élet, mint az én ifjabb koromban láttam; láttam, hogy a létért való küzdelemben mire képes az ember a nemest, a szépet, a szellemit — a durva anyagiért.

Tudom a kimutatásokból s magam is fordultam

meg egyes vidéki lelkészeknél, hogy a szatmár—nagybányai egyházmegyében 100-on felül lévő lelkészek közül ezeknek fele, sőt háromnegyedrészre szegénységgel küzd. (Azért veszem onnan a példát, mivel azon a vidéken lakom, azon viszonyokat ismerem legjobban.) Hogyan ne is küzdene, hisz fizetése még most is olyan, a milyen volt ezelőtt 50, sőt 100 évvel, t. i. 400—700 frtig váltakozik. Abban a korban az még talán elég volt, de a mai kor követelményei sokkal többet kívánnak.

Ismerek egyházunkban egy s.-lelkészt, a ki engem mint II. gymn. tanított, mint h. tanár; az még most is segédlelkész. Ezelőtt 2 évvel megüresedett az egyik papi állás, pályázott s beteljesedett rajta az, hogy egy próféta sem kedves a maga hazájában. Hibája, hogy iparos családból származott s legfőbb, hogy ott született.

Midőn pályát választottam számot vettem, — mert hisz ez egyik főtényező, melytől az ember földi boldogsága függ, — hogy ha a theologiát elvégzem, nem is kell mint ezelőtt, s mint az említett s.-lelkésznek 10 évig káplánkodom, kapok egy 700 frtos egyházat.

Hogyan lehet abból megélni? Minden jóérzésű embernek családost kell alapítani s mennyivel inkább egy lelkésznek egy gyülekezet vezetőjének.

De családját miből tartja fent, fizetéséből? bajosan, akkor felesége hozományából? A mai korban divatos, hogy megkérdik mennyi hozománya van a leánynak s nem azt veszik el feleségül, a kit szeretnek, hanem a kinek több hozománya van.

Egy pap, a ki a szeretetet prédikálja folyton, s midőn a katedrából leszáll, épen az ellenkezőre mutatson példát, nagyon helytelenül töltene be hivatását.

Tegyük fel, hogy a szeretetből kötött házasság mellett vagyon is van; kénytelen a lelkész azt elkölteni megélhetés céljából. Ismerek személyesen egy lelkészi családost, a melynek szép vagyona volt s 20 év alatt, teljesen elment, mert a fizetés oly kevés volt, hogy nem lehetett belőle megélni. Ekkor meghalt a férj s nem

Anno Domini. 1588. Domus mea Domus precationis est. Esai. 56: 7.

De meg ekkor torony és harangok nem építettek vala, hanem 16.9-ben a torony is megépíteték ugyan-csak a Ns. város közönséges jövedelméből, mint ezt megbizonyítottuk az 1769-ben a R. Catholicusok kezek alatt elégett torony öt aranyos gombjai közül a legnagyobbikból kiesett pléh iskátulyában talált írásokból. A toronyban levő harangok is mind egyig a reformátusok által öntettek, mint ezt is a protocollumban feljegyzett írásokból így bizonyítottuk be: A legnagyobb 50 mázsás harangra e volt legfelyül a korona alatt levő két circulusok közé öntve, körül kerülven a harangot: „Hoc opus fecit fieri in Honorem Dei Altissimi ex aere Publico Rivuli-Dominorum sive Nagy-Bánya.“ Paulo inferius: „Georgius Vierd in Eperjes gosse mich. MDCXXXIV.“ Infra, versus orificium, versus Campanam ambientes, hi fuerunt:

Ad sacros ritus clamo campana venite.
Hic lex, hic Evangelii doctrina, Jehovahae
Mandato vobis proponitur, excitat illa
Securas mentes, pavidos rursum erigit illa.
Auribus huc state arrectis, animosve parate
Ad vocem mystae adtentos, sint regula vobis
Et fidei et vitae Divini dogmata verbi.
Sic vos aeterna Deus ipse salute beabit
Nec me pistilli plagas tollerasse pigebit.

Campanam horologium indicans hae voces ambiebant: „Hoc opus fecit in Honorem Dei Altissimi

aere proprio Civitas Nagy-Bánya sive Rivuli-Dominorum Anno Dni MDCXIX.“ In parte altera: „Fudit me Georgius Vierd in Eperjes.“ Campanae vero huic proxima haec verba habebantur: „In honorem Dei altissimi fudit me Georgius Vierd in Eperjes Anno Dni MDCXLVIII.“ Per campanam vero ipsum qua ratione funebris signabatur haec inscriptio erat: „In Der Ero Gottes Bin Ich Dorchs Feyer Geflossen Georgius Vierd in Eperjes Hat mich Gossen Nagy-Bánya.“ Per Campanam sonum quadrantis moderanter haec inscriptio erat: „Georgius Vird in Eperjes hat mich gossen Anno Dni MDCXXXVIII.“

Mely harangokon levő inscriptiók és az esztendő számok világosan megbizonyították, hogy minden harangok a reformátusok által öntettettek, és ezeket békességesen minden megháborítás nélkül birták az erdélyi fejedelmeknek idejében, 1687-dik esztendőig. Hanem a mindjárt megnevezett időben, mivel már a Jesuiták ide is befűrték vala magukat, az egyébaránt jámbor istenfélő Leopoldus császárt arra vevék, hogy noha itt akkor három pápistáknál az egész városon több nem vala: mégis — mint ez az akkori inquisitióból kitetszik — a templomot minden accessoriumokkal együtt a Jesuiták militari manu elvevék, némelyeket a tanácsbeliek közül fogságra vivén, a papokat innen kiűzték, mígnem viszont a kegyes Császár lib. Religionis exercitiumot engedvén, 1689-ben új templomnak való helyet a városon kívül assignáltata, a hova fából templom is építeték. De ezen templom ezen mostan folyó secu-

volt se vagyon, se kereső, gyermekei pedig ott maradtak árván, támasz nélkül.

De hogyan is lehetne tisztességesen megélni 700, sőt 800 frtból is; hogyan neveltetheti gyermekeit ily csekély jövedelemből? Mert egy pap, mint tanult ember, ha főleg gyermekeiben is képesség van, nem hagyhatja őket otthon, hogy kapájanak. Egy gyermek neveltetése évente 200 frtba kerül, ha a debreczeni konvictuson s bentlakáson van is. Hát ha a lelkésznek nemcsak egy, hanem két, sőt három gyermeket is kell neveltetni, akkor mi jut nékie a megélhetésre?

Ezzel mind számot vetettem a pályaválasztásom alkalmával. Igaz ugyan az, hogy nemcsak kenyérrel él az ember, hanem Isten ígéjével; de igaz az is, hogy nemcsak Isten ígéjével él az ember, hanem kenyérrel is.

Midőn azt mondtam nt. Dr. Erdős József tanár úrnak, jogi pályára s nem teológiára lépek, azt mondá: igen, mert itt nem kecsegtetnek, oly nagy remények. A jogi pályán is ma sokan vagyunk, ott sem táplál engem nagy remény, de biztosabb a megélhetés. Ha tudnám én azt, hogy elvégezve a teológiát, egy 1000 frtos dotációju egyházat fogok kapni, még ma ott hagynám az említett 10 kollégámmal együtt a jogi pályát s theologusokká lennénk.

Egy joghallgató.

TANÜGY.

Vegyes tanügyi hírek.

* *Zenetanár-vizsgáló bizottság.* A vallás- és közoktatásügyi miniszter az éneknek, mint középiskolai rendkívüli tárgynak tanítására való képesítés tárgyában kibocsátott szabályzat 2. §-a alapján Kolozsvárott vizsgáló bizottságot szervezett s ennek elnökévé Farkas Ödönt, a kolozsvári zeneconservatorium igazgatóját, tagjaivá pedig dr. Vályi Gábor egyetemi ny. r. tanárt, Boer

lumnak kezdetén, u. m. 1705-ben a városnak leégésekor a közel hozzá levő malmokkal együtt földig elégett, mely templom helyébe a szécsényi gyűlésben Rákóczi Ferencz Fejedelem által a mostan általunk kéretett elégett templom a reformátusoknak visszaadott 1705-ben, melyet is bírtunk 1713-dik esztendőig, a mikor viszont elvétellett, és noha még akkor is szükségek a templomra nem vala, a Jesuitáknak temploma meg levén, még is elvevék Pater Ravasz Ferenc ingerléséből, s nem is devotizáltak ezen templomban öt-hat esztendőök elfolyása alatt is egyszer, a mint hogy nem is építettek. Mely cselekedeteiket látván a Magistratus, a Jesuiták ellen kikél, őket számadásra vonja és a mint hallatott 60,000 Rhnes forintokig őket liquidálja; de a Jesuiták ebből annyira kimentették magukat, hogy egy malomban levő három-rész jusson kívül a Jesuiták propriumokból egyéb mi vétetett volna el, éppen nem hallatott, hanem in Anno 1767 a most pusztában levő templom dézmával és egyéb accessoriumokkal együtt Jure Patronatus a Magistratus által a Jesuiták kezéből kivétellett, a recenter hozott plebánus Berényi Sándor úrnak resignáltaték. De nem soká bírhatá, mivel in Anno 1769 die 26 Aug. égi tűz által elpusztítottaték, és noha most már a plebániának temploma nem vala, de mégis nemhogy ennek megépítésében foglalatoskodtanak volna és vagy kőfalait befedték volna, hogy az eső és hó neki ne árthasson, hanem inkább egy kis épületecskét az egyik — dél felé való — porticusához ragasztottak téglából, meg nem

Gergely áll. tanítóképző intézeti zenetanárt, Stark Vilmos áll. tanítóképző intézeti zenetanárt és dr. Gáman Béla orvostudort az 1896—1900 évekre terjedő hatálylyal kinevezte.

* *Olcsó lakások tanároknak.* A vidékről felránduló tanárság a nagy szünidő alatt aránylag elég kedvező szállásviszonyokra fog Budapesten találni. Az Eötvös-collegium által felajánlott helyek ugyan már le vannak foglalva, de ugyanez a kedvezmény áll rendelkezésére a tanárságnak a Ferencz József intézetben is. A kik pedig itt nem kapnak helyet, azok olcsó és aránylag kényelmes szállást kaphatnak az iskolákban, hol a főváros olcsó lakásokat rendeztetett be. Kisebb szobákban 2—3, nagyobb termekben 6—8 ágy lesz, de mindenik ágy teljesen elkülönítve s egy ágy napi ára a tisztogatással és podgyász-örizzettel együtt csak 60 kr. lesz. A közös szobákban egy ágy csak 32 kr. A vállalkozó Buchwald czégnél (Andrássy-út 4. szám.) előre is le lehet a helyeket foglalni, csak pontosan ki kell tűzni a napokat és előre beküldeni a díjat, melynek fejében az illető előre megkapja a szállás-utalványt. Közös szobában összesen 2500, elkülönítve 200 szobában 400 ágy áll rendelkezésre. A külön szobák kedvező helyen: a Károly-utczában és a Nagymező utczában vannak berendezve.

* *Quinquenniumok bessámítása.* Egyetemi tanároknak ezután befogják számítani az ötödéves pótlékokra nézve a középiskolában töltött szolgálati időt is, oly módon, hogy a középiskolánál töltött három esztendő egynek fog számíttatni az egyetemi quinquenniumra nézve, a minek az a kulcsa, hogy a középiskolában 100 frtos, az egyetemen pedig 300 frtos quinquennium van. Ez az intézkedés királyi elhatározáson alapszik, mely a közoktatási miniszter előterjesztésére történt. A felekezeti tanárok mellőzésében azonban itt is következetes maradt a kormány, mert ez alá a kedvezmény alá csak az állami középiskolákban eltöltött szolgálati idő esik.

engedvén a plebánusnak a Jezsuiták, hogy az ő templomukban devotizáljon; melyből megteszik, hogy a Jezsuiták micsoda intoleráns emberek löttenek legyen. Kiket is a mennyei felség tovább szenvedni nem akarván, in Anno 1773. XIV. Kelemen pápa bullája által innen is elpusztítatván, jószáguk templomukkal egyben confiscáltak: mely templomot II. József Felséges királyunk a midőn az itt Bányán lakó R. Catholicusok a most általunk instált templomnak megépítésére subsidiumot kérnének, parochiale templomnak által ajándékozta.

Vagyon tehát parochialis vagy plébániához tartozó templomuk, — nincsen is semmi szükség rája, hogy ezen templomot, melyet mi kérünk, valaha megépítsék, mert az adatott templomba ha székeket csinálnának, hat annyin volnának is elférnének; de meg ezen kívül vagyon más templomuk is, melyet pater minorita uramék administrálnak. De bizony nem is volt szándék az elégett templomnak megépítésére a r. katolikusoknak, sőt inkább hogy elhányják és profánus ususra fordítsák; némelyek azt projectálták, hogy jó lesz annak köveiből a plebánus házait dicsőségesen megépíteni, mások pedig annak köveit a város piacza és utczáinak fundamentuma romlásainak megújítására akarták fordítani. Most immár midőn látják, hogy ő Felsége minékünk kegyelmesen resolválni láttatik, kezdik mondani, hogy catholikus uraimék is meg akarnak építeni, csak azt várnák, hogy a bányák jobban is kinyilatkoznának, holott a rom. catholica ecclesiának több bánya jussa nincsen

* **Az országos kiállítás** megtekinthetése céljából a kormány az ingyen-utazás kedvezményében részesíti mindazon tanítókat, tanítónőket, kiseddévónőket és állandó gyermekmenedékházi vezetőnőket, a kiknek fizetése a 400 frtot meg nem haladja. Igazolványaikat a jogosultak a kiállítás igazgatóságától fogják megkapni.

* **Róm. kath. főgymnasium Debreczenben.** A r. kath. kegyesrendi algymnasiumnak nyolcz osztályúvá kiegészítésére és új iskolaépület előállítására 100,000 frt segélyt szavazott meg Debreczen város közgyűlése részint építési anyagokban, részint 60,000 frt készpénzben. De kiköti a város, hogy a gymnasium gazdasági és tanügyi vezetésébe örök időkre befolyás biztosítsák számára, a tanítás mindig magyar nyelvű legyen és lehetőleg a magyar kegyes tanítórend által vezetessék, ha pedig világi tanárookra bízatik, akkor a tanárok választásába a város befolyhasson. Végül ahhoz a feltételhez köti a város ajánlatát, hogy Schlauch Lőrincz váradi püspök bibornoknak az iskolára megajánlott 150,000 frt adománya és a debreczeni kis prépostság által megígért 20,000 frt biztosítva van. Ugyanez a közgyűlés két ref. iskola építését 25,000 frttal, egy községi ovoda letesítését 17,000 frttal és egy másik ovoda-telek szerzését határozta el.

* **Az erdélyrési hét ev. ref. kollegium** a kolozsvári theol. fakultással együtt 5 120,003 frtra tehető alapvagyonnal és ebből 351,935 forintnyi jövedelemmel rendelkezik. Évi jövedelmük 46·9%-ával fedezik a személyi illetményeket, 44·1%-ával a dologi szükségleteket, 8·8%-ával a tanulói ösztöndíjak és segélyek költségeit és 0·8%-ka az, a mi költségelőirányzataik szerint pénztárban marad. A vagyon mértékére nézve ilyen sorrendben következnek az intézetek egymásután: nagy-enyedi Bethlen-Kollegium (hol theol. akadémia, főgymnasium és tanítóképző, elemi iskolával áll fenn) 2.352,416 forinttal, kolozsvári kollegium 589,092 frttal; székely-udvarhelyi kollegium 422,743;

sepsi-szentgyörgyi Mikó-kollégium 410,250 forinttal; m.-vásárhelyi kollegium 382,704 frttal; az egyházkerület kolozsvári theol. fakultása 367,295 frttal; a szászvárosi Kuun-kollegium 365,127 frttal és a zilahi kollegium 233,368 frttal. Így olvassuk ezeket a Parádi K. tanügyi előadó évi jelentésében. Bizonyára felemelő érzést ébreszthet bennünk az a gondolat, hogy csupán ebben az országrészben és egyedül a közép- és felső oktatás terén ily jelentékeny vagyont tudott teremteni a protestáns áldozatkészség a haza és a magyar kultúra szolgálatára!

* **Tanári értekezéslet.** Az erdélyrési hét ev. ref. kollegium tanárai május 21. és 22. napjain tartották meg Seps-Szentgyörgyön szokásos évi értekezletüket. Ez alkalommal leplezték le az ott lévő kollegium nagy alapítójának, gróf Mikó Imrének, gróf Csáky Albin volt miniszternek, néhai Császár Bálintnak, a kollegium lelkes barátjának és Szász Domokos püspöknek arczképeit. Miklós Géza vallásnár mondott alkalmi imát, dr. Bodor Tivadar főgondnok pedig az ünnepeket érdemeit méltatta. A tulajdonképeni értekezleten dr. Bodor főgondnok és dr. Székely Bendeguz igazgató üdvözölték a megjelenteket, s az előbbi elnöki megnyitójában tanrendszerünk hiányáról beszélt. Dr. Székely igazgató a kollegium történetét olvasta fel az utolsó 15 év alatt. Azután az 50.000 frt alaptőkével rendelkező általános özvegy-árva-gyámintézet felosztását határozták el, kimondván, hogy az alaptőke aránylagosan a 7 kollegium között felosztatik. Az udvarhelyi tanári karnak egy erdélyi ref. tanár-egyesület alakítását célzó javaslatát egy bizottságnak adták ki. Ez a dolog eszünkbe juttatja az országos ref. tanár-egyesület sorsát, a melyet olyan szépen sikerült elaltatni, holott legalább milliennáris alkotásnak ez is jelentett volna valamit. De hát ne beszéljünk erről, mert bizonyosan Debreczent fogják azért, a mi meg nem történt, felelőssé tenni és mi legalább nem igen tudnánk ezzel szemben valami alapos mentséget találni a magunk

tudtunkra, hanem egy bányában — mely is 128 kuxokra szokott felosztódni — 2 koxocskára; és ebből nehezen épülhet fel a templom. De a mi eklézsiánknak abban is annyi része van, mint nekik, más ennél jobb jövedelmű bányában 10 kuxokat is mivellet, melyre nézve ehez ő kegyelmek inkább nem bízhatnak mint mi.

De ha a torony és abban levő harangokat vetnék, hogy ezért nem lehet mi nekünk assignálni azon templomot: arra is kész a felelet: 1-0. Mert a torony e mostani romlásából is közönségesen a civisek költségével építették fel, a harangokat is csak a reformátusok harangjainak materiájokból Berényi Sándor úr 1,000 frtokat adni iraték is. Ha pedig materiát adtanak hozzá, az ötven mázsás harangból kettőt öntessenek, a melynek egyike még e földön vagyon, fel nem tétetett a toronyba, hanem csak a kisebbiket tették fel, mely harang nélkül ezen város el is lehetne, úgy is a harangoknak ususa a Leopoldina resolutio szerint mindenik eklézsiával közvala, és egyenlő fizetésért harangoztanak a harangokkal mind a két eklézsiában levők hallottjainak; és így e semmit nem obstat, hogy a megírt templom minékünk a megépítésére Deputationaliter által ne adattathatnék. Ugyis azon harang, melyet a plebánus költségével öntették vala meg, elhasadván 11 esztendőök mulva, most ujabban öntették, de mivel a terminus — melyet a harangöntő tölt vala — eltölt volt, ezen harangok öntésekért újra kellett fizetni.

A toronynak a Rom. Catholica ekléziától való épít-

tetését erősítik abból, hogy a toronynak dél felől való oldalán, a napnyugot felől való szegelet felé láttatik egy kőből kifaragott képecske, melynek jobb kezében egy buzogány és oldalán függő kard vagyon, melyre bal kezét vetette, és ezt a képet a Hunyadi János képének állítják lenni, ezt mondván, hogy ő építette legyen a a torony. De e csak beszéd és semmi írásból nem doceálhatják, mi pedig azt megbizonyítottuk a torony nagyobbi gombjából az elégéskor kiesett pléh iskátulyában találtatott írásokból, mely is szóról-szóra így van:

A torony gombjában találtatott írásnak párja.

„Nisi Jehova aedificet domum, frustra laborent aedificatores ejus de ea: nisi Jehova custodiat civitatem frustra sedulus sit custos“ Psalm. 127: 1.

„Deus et nomen ipsius turris robusta adversus inimicum“. Psalm. 61: 4. Non dormit custos Izraelis, Jehova est custos ejus“ Psalm. 121: 4.

Hoc Sacrum aedificium ex communi hujus Regiae Liberae Civitatis bono exstructum est, ad honorem Sacro Sanctae Triados. Judice nunc Primario, viro undique Prudentissimo ac circumspectissimo Andrea Ötves Dévai. Necnon Coeteris Juratis Senatoribus Consulibus, Valentino Tagy, Paulo Ötves Leleskei, Proconsulibus Gregorio Gyulai Literato, Georgio Diószegi Literato, Michaelae Polgár, Michaelae Arany Literato, Stephano Sütő, Stephano Nyirő, Georgio Sütő, Joanne Gömöre, Paulo Ötves Váradi, Joanne Vig, Nosario Civitatis Circumspecto Joanne Rivulino. Proocutoribus

védelmére. No de majd meghozza talán ezt is a második ezerév. Visszatérve az értekezletre, a második napon *Bedőházy János* m.-vásárhelyi tanár értekezett a tanári függetlenségről. Okos dolog a függetlenség, csak hogy mód is kell ám hozzá!

r. r.

KÖZÉLETÜNK.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerület közgyűlése.*

A közgyűlés, második napon, május 29-én délelőtt első sorban és kiválólag választásokkal foglalkozott. Ismét tapasztalnunk kellett azt, a mi rendesen előfordul minden egyházkerületi közgyűlés alkalmával, hogy a legdrágább időt, a mikor t. i. még a tagok legnagyobb része jelen van, a szavazásokkal kell eltölteni.

Az egyházkerületi tanügyi bizottság új szervezetet nyert, s e szervezet alapján a közgyűlés az egyházkerületi képviselőket e bizottságba megválasztotta a főjegyző javasla szerint. Tagjai lesznek e bizottságnak egyházi részéről: *Szabó János*, *Szell Kálmán* és *Bencsik István* esperesek, világi részről: *Horthy István*, *gróf Dégenfeld József* és *dr. Farkas Antal*. Ezzel megteremtettek ismét egy egészen elhibázott elvi alapon álló egyházkerületi organumot, akkor, a midőn azt kellett volna reménylenünk, hogy az ötletszerűleg és minden összefüggés nélkül időnként egymásmellé helyezett sokféle tanügyi felügyeleti és kormányzati organum megszüntetésével, életrevaló és következetesen keresztülvitt szervezéssel biztosítják a további fejlődés és helyes adminisztráció érdekeit. De hát a régebbi eljáráshoz híven, ebben az esetben is elkerülték az előkészítésnél úgy a tanárkar, mint a nyilvánosság előzetes tisztázó kritikáját s az

* A közgyűlés első napjáról szóló tudósításunkat lapunk legutóbbi számában közöltük. Szerkesztő.

eredmény bizonyára csak újabb visszasságokra fog vezetni. E fontos kérdésre még visszatérünk, hogy ne maradjunk adósak jelen álláspontunk magyarázatával.

A debreczeni főiskolában *Buzás Pál* halálával megüresedett jogakadémiai s *Kovács János* lemondásával megüresedett gymn. természetrajzi tanszékek betöltése került napirendre. A nemzetgazdasági tanszékre *dr. Bartha Béla* áthelyezése jóváhagyólag tudomásul vétetvén, az általa eddig betöltött váltó-kereskedelmi és perjogi tanszékre jelentkezett egyetlen pályázót kellett megválasztani. Mindkét választásra a kerület részéről hosszadalmas szavazás után küldettek *Szabó János*, *Szell Kálmán*, *Sütő Kálmán*, *Dorogi Lajos* esperesek, mint egyháziak. *Horthy István*, *Kulin Imre*, *dr. Hajnal István* és *György Endre* világi tagok, a kik a debreczeni egyház részéről kiküldött választókkal együtt a választás megejtése végett visszavonulván, feladatuknak rövid idő alatt eleget tettek, *dr. Helle Károly* jogtanár és *Török Péter* gymn. tanár megválasztásával, a mint arról már lapunk legutóbbi számában szözlöttünk.

Várva-vártuk, hogy a pályázat ama részint mennyiségileg, részint minőségileg is silány eredménye, a melyre a gymn. tanári kar egyenesen rá is mutatott, a debreczeni főiskola valamelyik melegkeblű barátját felszólalásra fogja indítani. Vártuk, hogy sürgős intézkedést fog követelni sok buzgó férfi a végből, hogy nemcsak kerületünknek, de a hazai reformátusságnak ez a legnagyobb és legnagyobb igényű tanintézete önmagához és multjához méltó magaslatra emeltessék a tanári állások anyagi megalapítása és ellátása tekintetében is; mert hiszen ez az egyik legfőbb feltétele annak, hogy az idők követelményeinek megfelelően, a versenyzők között szegyenletesen hátra ne maradjon. De bizony hiába vártuk! Még az sem indított meg senkit, hogy az eddig kiesnyelt vidéki ifju ref. gymnasiumok némely része már túltett a nagyhirű anyaiskolán, s hogy az akad. tanárok javadalombeli hátramaradása a hasonló

Stephano Vámfalusi et Petro Balog. Aedilibus supra praefato viro Prudent: Valentino Tagy, nec non genere suo Joanne Sartore Nagy-Kemény; verbi Divini vero Preconibus fidelissimo p. t. praesentibus Reverendo ac Clarissimo viro Domino Josepho Gönczi, Ecclesiarum eis et ultra Tibiscanarum Superattendente Vigilantissimo, Stephano S. Szepsino ejus Collega solersissimo. Emporii literarii Magistro Joanne H. Levai, Cantore Demetrio Szék-udvari viro piissimo. Bullas quinque aeneas deaurantibus Aurifabris Joanne Mohácsi, Nicolao Ötves, Jeremia Ötves, Joanne Ötves Rivulino Fabro Laminario. Circa Columnas bullis subjectas operante Joanne Töltséres, genere Circumspecti viri praedicti Valentini Tagy. Quatuor bullae minsres elevatae et appositae sunt 24, 25, 27-ma diebus maji. Major vero 29-ma per architectum totius aedificii primarium Petrum Farkas Kassai Anno a partu Virginis MDCXIX.

Oratiuncula devotissima ad Deum pro defensione Civitatis et aedificii hujus sacri facta:

„Domine Jehova Deus exercituum, Salus et gloria populi tui pusili! Tu unicus esto Clypeus et protector hujus sacri aedificii, et totius Civitatis contra omnes tempestates, turbines, ventorum procellae, incendia, fulmina, aliorumque omnium ad ejus perniciem conspirantium conatus, nam ad honorem nominis tui, nobis filiis suis est erectum et votis communibus devotissime dicatum. Gratosus ergo esto nobis o Deus noster, et exaudi orationem nostram. Amen.“

Scriptum per Paulum Hunyadinum scholae Rivulinae Alumnum.

Votum propter diuturnam Turris Civitatisque Inclytae Rivulinae nempe stabilitatem seu constantiam scriptum:

Te divina segant fortissima brachia turrim
Exestis numno Tu quia structa gravi.
Tuque decus Turris splendens in culmine Bullae
Concedat Dominus te radiare diu.
Omnia edax frangat quamvis structura vesustas
At Clementia te servet in Orbe Dei.
Adde quod ipse Deus tecum conservet et Urbem
Sint procul Imperio bella, famesque suo.

Joannes P. Meggyesino et
Stephano Aranyos Megyesino.

Scriptum autem Anno saluferiae Partus Dom. N.J.C. MDCXIX die antepenultimo Mensis Maji.

Kivántuk azért ezeket a Tekintetes úrnak értésére adni, hogy e szerint legyen minden dolog világos és inkább urgeálhassa, hogy minekünk adattassék; melyet ha a T. úr effectuálni fog, ezen levelünk által magunkat obligáljuk annak különös meghálálására, a mint hogy maradtunk is a

Tekintetes úrnak

Nagy-Bányán 1785
die 26 Decembris.

Közlí:

alázatos szolgálai
a nemes nagybányai reformata
eklézsia előljárói és Adm. Curatora
Ajtai Nagy Elek m. pr.

Földváry László,
vácshartyáni ref. lelkész.

állami és kir. intézetek tanáraival szemben, úgy szólván, már áthidalhatatlanná vált.

Ennek a hidegségnek, érdektelenségnek vagy — mondjuk szebben — nagy bizodalomnak a hátrányos következményei évről-évre lassanként halmozódnak össze: a míg egyszer aztán ezek fognak uralomra jutni a viszonyokban, ezek fogják meghatározni a főiskola jellemét és értékét. Ez pedig könnyen elszomorítóvá lehet, s akkor aztán a baj nem is lesz orvosolható hamarjában, hanem várakozni kell a javulás után esetleg egész nemzedékek fordulása idejéig.

Bizony évről-évre mindinkább aggódnunk kell nem magunkért, hanem főiskolánk jövőjéért. Vajha a nagyobb nyilvánosság és rendszeresség meghozná ezután azt a szebb jövődőt!

A tanárválasztás után a konventi tagok választottak meg, t. i. *Szeremley* Sámuel rendes, *Dávidházy* János és *Lengyel* Imre póttagokká. Mindhárom választás valóban rátermett, érdemes férfiakat juttat egyházunk legfőbb tanácsába.

A főiskolai gazdasági tanács jegyzőkönyveinek felülvizsgálása alkalmából következő ügyek merültek föl:

Adományok és hagyományok czimén a múlt évi szeptemberi közgyűlés óta jelentékeny összegek folytak be a főiskola pénztárába, u. m.

1. Polgár—Geiringer ösztöndíj-alap	200.—
2. Basa—Győri „ „	11,000.—
3. Gulyás Lajos „ „	55.—
4. Tüdős János „ „	140.80
5. Széles Lajos alapítványa, egy orvosi katedrára	5,000.—
6. Segélygyűjtés eredménye, a tápint. részére: készpénzben	655.86
terményekben	94.78
7. Kossuth-alaphoz új adomány	10.30
8. Rhédey-alaphoz, régi követelés	151.95
9. Debreczeni pénztárak adománya	240.—
Összesen:	17,548.69

Ezekon kívül Herglócz Antal fehértemplomi lakos 11 darab régi érmet s egy középkori magyar gyűrűt ajándékozott a főiskolának.

Mindezen hagyományokról és adományokról az illetők nemes áldozatkészségének elismerése és jegyzőkönyvi köszönet kifejezése mellett vett tudomást a közgyűlés.

A főiskolai gazdasági tanács által az 1891/2—1894/5-ig terjedő u. n. hátrálékos számadásoknak készüléséről fölterjesztett jelentést annak kijelentésével vette tudomásul a közgyűlés, miszerint elvárja, hogy ama számadások az őszi egyházkerületi közgyűlésig elkészíttessenek.

A közgyűlés fölhívta a főiskolai gazdasági tanácsot, hogy a főiskola újraépítésének történetéről készített levéltárnoki munkálatot és az 1895. december 31-ig terjedő építkezési számadás vizsgálatáról szóló gazdasági tanács-jelentést a jövő közgyűlésig nyomassa ki és a közgyűlés tagjai közt, tájékozás végett, osztassa ki.

A bölcsészeti fakultás (egyetem) vagyonának számadásos kimutatása, a főiskola szellemi és anyagi ügyeinek megvizsgálásával megbízott egyházkerületi küldöttség albizottsága által megvizsgáltatván, ez alapon a közgyűlés megadta a fölmentést számot adók részére.

E számadás szerint 1895. december 31-ig:

1. A főisk. pénztár kezelése alatt álló régibb és újabb alapítványok összege	158,174.90
2. Debreczen város és a debr. ref. egyház	

kezelése alatti új alapítványok s a kamatozó ajánlatok befizetetlen része	161,700.—
3. Befizetett és külön kezelt összegek	70,446.32
4. Be nem fizetett s nem kamatozó ajánlatok összege	46,766.25
5. Később felhasználható alapítványok	196,694.31
6. Egyetemre tett ajánlatok	7,878.74
Összesen:	641,659.52

Ebből az összegből:	
Rendelkezés alatt áll a bölcs. fakultásra	390,320.22
„ „ nem áll „ „	243,460.56
„ „ „ „ az egyetemre	7,878.74
Összesen:	641,659.52
A költség levonatik:	468.23
	641,191.29

Idevonatkozólag elrendelte az egyházkerület az egyetem, illetve filozófiai fakultás céljaira gyűlt tőkéknek a főiskolai költségvetések és számadások keretébe leendő bevonását. Felhívta továbbá a főisk. gazdasági tanácsot, hogy azon régibb alapok jogi természetére nézve, melyek a fölterjesztett „Számadásos kimutatás”-ban „Régibb” és „később felhasználható alapítványok” czimén el vannak sorolva, de a melyek ez időszert a főiskola egyéb alapjai között kezeltetnek, a költségvetések és számadások keretébe be vannak vonva s jövedelmeik az illető alapítólevelek, vagy régibb rendelkezések értelmében, a főiskola egy vagy más céljára tényleg felhasználtak, tegyen indokolt előterjesztést a következő egyházkerületi közgyűlésre.

A közgyűlés, a főiskolai gazdasági tanács és a felülvizsgáló egyházkerületi küldöttség javaslatára, a főiskolai pénztár kezelésében, a jelenlegi ideiglenes intézkedéseket f. 1896. év végéig kiterjesztette, egyben kimondta, hogy a főiskolai gazdasági tanácsnak, a pénztár szervezése ügyében, a házi kezelés alapján elkészítendő részletes javaslatát, az őszi közgyűlésre elvárja.

A főiskolai gazdasági tanács által, a főiskola közszükségleti alapjaira vonatkozólag bemutatott 1896/7-ik évi költségvetést az egyházkerület jóváhagyta. E költségvetésben kiténtetett fedezeti többlet 7,461 frt 88 kr, illetőleg a kinyomatott példány 7-ik lapján „Elszámolás” czíme alatt levő számítási hiba kiigazítása mellett: 8,161 frt 88 kr. A II—X. pénztári csoport költségvetésének előterjesztését a szeptemberi közgyűlésre elvárja az egyházkerület.

Egyházkerület a főiskolai tanárok részére a millenniumi kiállítás alkalmából 1650 frt úti költséget szavazott meg s fölhívta a főisk. gazdasági tanácsot, hogy ez összeg fedezéséről az 1895/6 és 1896/7-ik évi főiskolai költségvetés keretében gondoskodják.

A főiskolai gazdasági tanács jelentette, hogy a Békési Gyula volt gymn. igazgató elleni peres ügyet, — miután az illető vagyon hátrahagyása nélkül halt el, — napirendről végleg levette s az 1884-től folyó ügy iratait levéltárba tetette. Egyházkerületi közgyűlés az ügynek napirendről való végleges levételébe belenyugszik.

Az egyházkerület, — a főiskolai tanács javaslatát elfogadván — felhívja Debreczen sz. kir. város törvényhatóságát, a debreczeni ev. ref. egyház presbiteriumát és a főiskolai gazdasági tanácsot, hogy egymással érintkezve tegyenek intézkedéseket egy központi főiskola létesítése és fentartása, és a kollégiumban levő 6 elemi fiuosztálynak kitelepítése iránt.

A főiskolai internátus ügyében az eddigi tanácskozások eredményéről tudomást vevén az egyházkerület: a gazdasági tanács további jelentését a következő köz-

gyűlésre elvárja. Ez úgy t. i. ez időszerint a következő stadiumban van: a főiskolai tanárkar tervezete, melyet lapunk f. évi 19-ik számában közrebocsátottunk, a főiskolai gazdasági tanács által küldöttségnek adatott ki, hogy a munkálatot, a gyakorlati kivihetőség szempontjából, — legjobb belátása szerint — dolgozza át, készíttesse el az épülettervet, — továbbá úgy az építkezésre, mint a berendezésre és fentartásra vonatkozó költségvetéseket. Az ügy tehát a legjobb irányban halad, melynek folytán biztos remény ápolható az iránt, hogy az internatus megnyitása pár év alatt megtörténhetik.

Az egyházkerület Elek Lajos tápintézet-i bizottsági elnöknek 8 év óta folytatott tisztségéről való indokolt lemondását elfogadván: a főiskolai tanárkarnak a gazdasági tanács által pártolólólag fölterjesztett ajánlatára, tápintézet-i bizottsági elnökül, a következő 3 évre, Orosz István tanítóképezdei tanárt választotta meg, kinek működésétől ezen igen fontos főiskolai intézményünknek fejlesztését és virágzását jó reménységgel várhatjuk.

Végül az egyházkerület a főiskolai gazdasági tanácsnak a folyó ügyekben foganatosított minden buzgó és lelkiismeretes működéséért részére jegyzőkönyvi köszönetet és elismerést szavazott.

A harmadik napon folytatott fontosabb tárgyalásokról lapunk következő számában emlékezünk meg.

B e s z é d

a kisújszállási ev. ref. főgymnasiunai millenniumi zászló felavatásakor
1896. május 9.

Mélyen tisztelt közönség! Azon elsorolhatlan tényezők között, melyek a haza életének egészséges fejlődésére üdvös befolyást gyakorolnak: kétségenkívül a legelső rangú tényezők közé tartoznak: a nők. Ezt bizonyítja a világtörténelem. Ezt bizonyítja hazánk története. Ezen üdvös hatással nemcsak azon nők bírtak és bírnak, kik nevéket áldásteljes működésökkel a történet könyvébe feljegyezték: hanem mindazok, kik honleányi és családanyai hivatásukat megértették és teljesítették. Nincs semmi az ember fejlődésére oly határozott befolyással, mint az édes anya keze, mint az édes anya szelleme. A vallásosság, az erényesség, a részvét, a könyörületesség, a kötelességérzet, az otthonhoz való forró ragaszkodás, mely a hazaszeretet melegágya, mind az édes anya áldott hatását dicsérik. A hol a nő léha, a hol a nőben nincs erkölcsi komolyság: ott megromlik a társadalom, hanyatlak az erkölcs, elkietlenül a családi élet. Nem kellenek vesztett csaták, nem kellenek hazaárulók: elég a haza romlására és bukására a nő elsüllyedése. Épen ezért ezredéves örömnepünk ezen napjaiban, a jövő legszébbén biztató zálogául tekinthetjük azt, hogy a magyar nők hivatásuk magaslatán állanak. Azon lélekemelő jelenségek közt, melyek országsgazerte ezt bizonyítják, ezt hirdeti a kisújszállási nemes gondolkozású hölgyek e szép ajándéka, ezen díszes zászló. Tiszteletre és elismerésre méltó jele ez annak a nemes érdeklődésnek, melylyel legelső kulturintézményünk iránt viseltetnek.

Zászlót ajándékoztak e nemes hölgyek intézetünknek, — zászlót, tehát egy oly nagyjelentőségű jelvényt, melyet az emberiség ezredéves élete szentesített.

Már az ó-kor egyik kiváló történetírója, Diodor említi, hogy Egyiptomnak őslakói, a kopjára tűzött állatok képeit használták hadi jelvényül. Arany sas kiterjesztett szárnyai alatt küzdött a persa. Herkules képevel felékesített zászlóval rohant ellenére a spártai.

A harcias és bátor római, sasok alatt hajtotta uralma alá az ismeretes világot. A germánoknak és galloknak is meg voltak saját hadi jelvényeik. I-ső Frigyes vitéz hadserege sasok alatt harczolt. A kereszties háborúban Boemund vépiros zászlója mellett ott lengett a templáriusok fekete-fehér zászlója. Hosszu évtizedeken keresztül elszánt bátorsággal küzdött a francia a szent oriflamme vagy aranyzászló alatt; majd Napoleon hadseregei sasok alatt ingatták meg alapjában Európa államait. Mohamed zászlója a serailra tűzve, minden muzulmánt fegyvert ragadni kötelez. És a magyar nemzeti zászló nem látta-e őseinket és fiainkat diadalról-diadalra, győzelemlől-győzelemre szállani a századok véres csatáiban?

Bármily különbözők legyenek is azonban a zászlók alakjokra, színeikre és jelképeikre nézve, az kétségtelen, hogy ezeket minden népek minden időben nagy tiszteletben tartották, melyeknek védelmezésében az életet kockára vetni, sőt az életet feláldozni — mint a nándorfehérvári derék magyar toronyőr példájából látjuk — dicsőség és kötelesség. Ezért nem egyszer történt meg, hogy az elcsüggedt és a túlnyomó erő sulya alatt már-már széthullani készülő hadoszlopok kibontott zászlójuk bátran rohantak ezer halálba. Ezért őriztetnek az ellenségtől elragadott zászlók a muzeumokban és fegyvertárakban, mint diadalmi jelek. Ezért esküszik erre a katonára, midőn a haza szolgálatába lép, és ezért tiszteleg ez előtt, mint a katonai becsület legmagasabb jelvénye előtt.

Igen, mélyen tisztelt közönség! A zászló az emberiség ezredéves hagyománya által szentesített jelvény. Ez alatt indultak el a harczba a hősök. Ez alatt küzdöttek és hullottak el a csatamezőn a haza szabadságáért és dicsőségéért. Ez most a becsület, majd az igazság; most a hódolás, majd a diadal; most az öröm, majd a nemzeti gyász; most a szabadság, majd az egyetlen haza drága jelvénye. Szóval ez az, a mit a legmagasabb emberi fogalmak és eszmék megjelölésére használnak.

Nagyjelentőségű ezen díszes zászló is. Nem harci zászló ez. Nem a csaták véres zászlója ez. Az új ezredév, az új kor zászlója ez. A komoly tudomány zászlója ez. Azt hirdeti e zászló, hogy ha a magyar a jövő ezredévben is virulni, fejlődni és élni akar; ha méltán meg akarja helyét állani Európa művelt államai között: akkor ezen jelvényt kell követnie, mely a tudomány, az ismeretek végetlen birodalmába vezet. Ma már a vitézség, a személyes bátorság nem elég; ma már a hit, a valóságosság nem elég; ma már a velünk született tehetség, sőt a lángelme sem elég; ma már ezekhez a tudománynak is szövetséges társul kell állania. Nem volt kor az emberiség életében, melyben komolyabban hangoztatandó lett volna ezen nagyjelentőségű szózat: *elvéssz az a nép, mely tudomány nélkül való* (Hoseás IV, 6.). Valamint a látható anyagi világ örök törvénye az, hogy annak az állatfajnak el kell pusztulni, mely a megváltozott természetű viszonyokhoz alkalmazkodni nem tud, vagy nem akar: úgy veszni, pusztulni fog az a nép, mely a kor szellemét, a világtörténet követelményét érteni és követni nem akarja. Ma már csak a művelt, tanult, felvilágosodott népeknek van jövője. A haza életének, dicsőségének, boldogságának kulcsa az iskolák kezében van.

Előre tehát e zászlóval, jeles tanári kar! lobogtassák ezt magasan, nem fáradó karokkal a haza jövőjének reményei, az ifjuság előtt. És ti nemes tanuló ifjak, kövessétek e zászlót, mely az ismeretek végetlen

birodalmába vezet, kövessétek bátran, lelkesedve, a fiatal szív rajongásával és önzetlenségével, — kövessétek a meredek bércekre, a szédítő mélységekbe, hol az igazság szent virágai és drágagyöngyei teremnek, és ha ezeket megtaláljátok, értékesítsétek szeretett egyházunk és édes hazánk javára!

Gulyás Lajos,
ev. ref. lelkész.

ADATOK

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

24. A szent-mihályi ev. ref. egyház rövid története.

A 15-ik század végén 1495. táján emlékezik egy történeti adat — melynek eredetije állítólag a lelkészi levéltárban feltalálható — Szent-Mihály helysége alakulásáról; mely szerint t. i. Báthory András foglalt el egy darab részt a büdi határból és azon majort s falut telepített s nevezte Szent-Mihálynak. E szerint már a 16-ik század elején, midőn a reformáció fuvallata honunkat is átengé, e helyen falut s természetesen egyházközséget is találunk. Azonban, noha homály ül e században történetei felett Szent-Mihálynak; mindazonáltal feltehetjük — ha arra bizonyossággal felelni nem tudunk is: kik által — hogy a reformáció kezdetén a Dévay, Sztáray Kopácsy, Siklósy, Kálmáncsey lánglelkű reformátorok által Kassán, Debreczenben és Sáros-Patakon meggyújtott evangéliumi hitszövének, a ref. vallásnak világa ide is kétségen kívül elhatott.

Hogy pedig a 17-ik század elein itt már ref. egyház létezett, azt könnyen hihetővé teszi azon körülmény is, miszerint a hon- és vallásszabadság lelkes bajnoka, Bocskay István szabad vallásgyakorlatunk szegletkövének halhatlan emlékü megalapítója e tiszta-völgyi megye Zabólc kebelén épen a szomszédba telepíté le magyar ref. hitű vitéz hajduinak egy részét, kiktől — ha már eddig nem létezett volna is — szinte átszivároghatott volna a reformáció.

Megemlítendő még itt Lónyay Zsigmond Krasznamegye főispánjának Namény 1623. junius 23-ikáról kelt okirata, mely szerint bizonyos Gergely deák több társával a török hadjáratok miatt elpusztult Szent-Mihályon letelepedési engedélyt kérvén, e kérelmek az itt megmaradhatott néhány jobbágy kötelezettségei elvállalásával adatik meg. A Lónyay család már ref. lévén, ezen kor szellemével egyeztetileg is úgy lehet tekinteni Szent-Mihályt, mint már akkor földes urával együtt egészen ref. községet.

1621-től azonban 1646-ig biztos történeti adat nincsen: ezen évről van feljegyezve Lampe „Egyháztörténete“ 420-ik lapján, hogy a debreczeni egyházmegye követői között szent-mihályi predikátor Balázs Mester István is jelen volt a szathmár-németii híres zsinaton.

Az 1667-ik évszám az, melyet a legrégebb kő a templom ajtajának homlokzatán bevésve mond, tornya e kisdud templomnak még mindezideig fából, vagyis úgynevezett harangláb volt; benne két harang, az egyik 3 mázsás, melyen e körirat vala: „In honorem Dei fudit me Georgius Vierd in Eperjes MDCL“, a kisebbiken, mely egy mázsásnál szaporább, hasonló felírás MDCLI-ik évszámmal.

Mi viszontagságok közt őrizhették meg a buzgó elődök ezt az emlékezet szerinti első templomot a válásérti háborgatás szomorú idején? Erről nem számolhatunk másképp, mint szóról-szóra ide jegyezzük, a mit

legrégebb jegyzőkönyvünkől olvasunk, ugymond: „Itten a reformata vallásnak a Reformáció után mindenkor szakadatlan exertitiuma volt; ugyszinte Bükön, Polgáron és Tedejen, de a melyek ezen folyó seculumnak az elein — 1700. elejin — levő Revolutiókba elpusztultak és azután más vallású emberek szállották meg. Itt pedig mind a helység, mind a kőtemplom megmaradt, jóllehet mind a kettő nagy veszedelmek közt.“

Annyit azonban tudunk, hogy 1754-ik évtől az 1790-ik évig több ízben kérelmezték a tek. Szabólc megye és a N. földes uraságok pártfogása mellett a királyi felséget, hogy kicsiny templomukat nagyobbíthatnák, és fatornyok helyett kőtornyot építhetnének; ide vonatkozik azon okirat, mely 1756. márczius 17-ik napján a tiszántúli kerületi tábla ülnöke Reviczky Imre által hiteltelve, a templomépítési kérvény mellé csatolatott, az 1681-ik év előtt szabad vallásgyakorlat bebizonyítása végett; továbbá bizonyosságot tesz erről a debreczeni egyházmegye jegyzőkönyve, melyben feltalálható a szent-mihályi pap 1621-ik évről bejegyzett díjlevele; e szerint a 17-ik század elein a református debreczeni egyházmegyének kebelében reform. egyház volt Szent-Mihályon; végre leirhatatlan fáradozások után 1761-ben megbővíthették templomokat s mellé kőalapú tornyot építhetnének. Legyen áldott emlékek — Palocsa urnő — Pető Rozália, Báró Sennyei Imre és B. Dessewffy Sámuel pártfogoló földes uraknak, Szunyogh Ferencz alispán és az akkori megyei kar, mint szinte Kabai Tóth János lelkészünknek, belső, külső előjáróinknak, az 1000 lelket még kevéssel haladott szent-mihályi nép áldozatkészségének. E torony azonban már órával is el lett látva, mely készült 1771-ik évben, mint az óra csengettyűjén olvasható volt „Oppidum Szent-Mihály curavit Anno 1771. 23. április.“

Az 1779-ik év április 23. és 24. napja közötti éjen pedig egy napnyugatról iszonyú szélvész és dörgés közt jövő felleg száraz villama sujtotta le a torony zsindegy fedelét, árbocztát összezúzva, gombját levetette, a torony alatti templomajtót betörte. Mely romjaiból Szent-Mihály ugyanazon évben megépíté tornyát a tek. megye engedelmével, melyhez járult akkori tadosi plebanus Baranyai József helyeslő véleményezése is. Ezen újított toronyba hozatott az eklézsia 2 régi harangja mellé egy 5 mázsás 10 fontos harangot, a toronyba feltéteztett 1781. junius 23-án, melynek körirata ez volt: „Pro sumptibus et in usus sacros Ecclesiae Reformatae Szent-Mihályiensis fudit me Johannes Lekherer in Eperies Anno MDCCCLXXXI.“ Ezen minőségben már mind a templom, mint a kőtorny második alakban jelenik meg előttünk.

Harmadik alakban látjuk pedig, midőn 1781. október 25-én kelt József császár türelmi parancsa folytán éledezni kezdő prot. szabadság által indított előjárók a nép szaporodásához képest, mely már akkor 2890 körül lehetett, 1789-ben — még most is azonban a megyének tett bejelentés mellet — a templomot megbővítték: nevezetesen e fiiskola felőli oldalát és a kőkart új fundamentomra, a lelkészlak felőli oldala most is a régi maradván, feljebb rakatott, beboltoztatott és újonnan zsindegyeztetett; e körülményre vonatkozik a keleti kőzatra illesztett kőalapú emlékirat: D. O. M. S.

In honorem sacro sanctae Trinitatis
Ex benigno indultu
Sacratissime caesareo regiae et Apostolicae
Majestatis Josephi secundi.
Ecclesiae Reformata Sz.-Mihályiensis
Propriis sumptibus

Raedificavit

A. D. C. N. MDCCLXXXVIII

ezen emlékkő 1865-ben a templom főajtaja felé kívülről helyeztetett el. Két év alatt készülvén, felszenteltetett 1789. november 15-én. Predikált Hunyadi Ferencz debreczeni pap Pred. 5, 1. verséről; az úrvacsora előtti könyörgést, három kérdést s absolutiot a szószékből Nagy István helybeli pap végezte, az asztalnál ágendázott és a kenyeret osztotta Ormós András debreczeni professor, a poharat Szabó József hajdu-böszörményi pap, keresztelt Somi András hajdu-nánási pap.

A torony is harmadik alakot vőn a következő 1790-ik évben az által, hogy a hét és fél öles kőfal négy és fél öllel emeltetett s erre tizenhét öles zindelytető alkalmaztatott, e szerint az 1790-ben épült torony magassága 29 öl. Ez a harmadik torony és templom az 1791-ik évben négy szögletén raktárral, egy fő és három kisebb kapuval ellátott kőfallal körül vétetett.

Ezen a kőalaphoz képest czélellesesen túl magas tetőt 1807-ben, mivel az ösztörüfa elrohadása miatt a tetőzet elhanyaglott, új ösztörüfával kelle ellátni; így aztán tartott az 1828-ik év augusztus haváig, a mikor egy iszonyu nyugoti zivatar szeptember 14-én vasárnap délután 3 óra tájon — midőn a nép nagy része már begyülekezett a templomba — a toronytetőt ketté szakasztva, a templom fedélzetére sujtotta s mindkettő rommá lőn. A templom még ez évben, a torony pedig az 1829-ik évben épüle fel és a hétöles új tetőre augusztus hóban tétetett fel a gomb. Ez a negyedik alak.

Ilyen minőségben 28 évig díszlett a torony és templom s mi történt a negyedik templommal? megmondja az 1857-ik év május 15-ik napjára való visszaemlékezés. Lángok martaléka lett az egyház egyik leányiskolájával, két magtárával és a templom közelében levő száraz malmával együtt. Ugyan ekkor 120 család maradt hajlék nélkül, a harangok is elolvadtak, melyek közt a legrégebb két századon túl beszélt s hivogatta a népet istenházába, melynek hangja annyiszor felhangzott ha honpusztítók vagy hitüldözők vagy más vész közelgett a községhez.

Az 1857-ik év folyamán a templom tetőzete megújított s beborított festett zindelylyel, a templom egyik előcsarnoka felemeltetik, a torony új lakói három aczélharang 1857. október 25-én megszólalnak, melyeknek zengésére ellágyul a kebel. Ezen harangok készültek Vesztfáliában, a legnagyobb sulya: tizenkét mázsa, zenehangja *h.* Felirata: „Az 1857-ik évi május hó 15-ik napján történt tűzvész alkalmával leolvadt rézharangok helyett öntetett 1857. évben“. A középsőnek sulya hét mázsa, zenehangja *cis.* Felirata: „Isten dicsőítésére öntette a szent-mihályi ref. közönség 1857. évben“. A kicsinek sulya három mázsa, zenehangja *dis.* Felirata: „Szent-Mihály 1857.“

Az 1857. évben történt nagy tűzvész által ugy egyesek, mint az egyház nagy kárt szenvedvén, a nyomor enyhítésére, mint az egyházi építkezéshez igen szép összeggel járultak Gróf Dessewffy Emil és családja, ő felsége pedig 500 frtot adott legkegyelmesebben az egyház felségelésére.

Az 1859. évben a tűz által megrongált toronyóra kijavittatik.

Az 1862. évben az eddig befedve állott torony tetejének felépítése munkába vétetett, mely a debreczeni ispotályi templom tornyának alakjára volt építendő s még ezen évben — Tóth Miklós ref. lelkész által emlékk-

beszéd s ima tartatván — reá a gomb ünnepélyesen feltétetett 1862. augusztus 17-én.

Ezen adatok Köveskälli Nagy István szent-mihályi predikátor feljegyzései és Tóth Miklós szent-mihályi ref. lelkész által a torony gombjának ünnepélyes feltétele alkalmával az 1862. év aug. 17-én felolvasott emlékirata alapján közöltettek.

Az 1865. évben három özvegnő 1200 frtot meghaladó hagyományából 12 változatú orgona készítették Jónás István nagy-váradai orgona-művész által.

1885-ben a templom korhadt zindelyteteje leszedtvén, pléhtetővel fedetik be. 1886-ban a templom és torony falai kijavittatnak. Az 1894-ik év december havában a torony elavult és megrongált órája helyett az új kornak megfelelő tokkal ellátott óraszerkezet 612 frt értékben készítették — készítője Májer K. budapesti órásmester.

Nyakas Balázs,
ev. ref. h. lelkész.

(Vége köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Főt. és mélt. Kiss Áron** püspök úr a napokban lefolyt egyházkerületi közgyűlés alkalmával két ízben is vendégeül fogadta a közgyűlés tagjait saját lakásán s ismeretes szívessége által, melyhez a tisztelteméltó és jóságos háziasszony lekötelező nyájassága és egyszerű, nemes vendégszeretete is járult, kedves alkalmat szolgáltatott a hosszas és fárasztó tanácskozások után testi, és lelki felüdülést óhajtó közgyűlési tagoknak a legkellemesebb pár órai időtöltésre.

— **Az orsz. tornaversenyre** a debreczeni főgymnasiunból 50, a tanítóképezdéből 26 növendék utazott fel Budapestre Tóth Mihály tornatanár, továbbá Sinka Sándor, dr. Gulyás István, Bosznai István és Bakos Tibor főiskolai tanárok vezetése mellett. Mint a hírlapokból olvassuk, a fiuk becsülettel megállották helyöket a versenyben, közülök számosan kitüntetésben részesültek. A verseny lefolyásáról és növendékeinknek ott tanúsított magatartásáról jövő számunkban illetékes tollból részletes tudósítást fogunk adni.

— **Dr. Horváth Ödön**, az eperjesi ág. ev. jogakadémia dékánja, lapunknak is jeles munkatársa, igen sikerült ünnepi beszédet mondott Sárosvármegye törvényhatósági bizottságának május 11-én tartott millennáris diszgyűlésén, a melyet e gyűlésről felvett s díszes formában kinyomatott jegyzőkönyvben Szmezsányi Jenő főispán beszédjével együtt olvashatunk. — Debreczen város diszgyűlésén *Joó István* középiskolai felügyelő, bizottsági tag által elmondott alkalmi beszéd is köz-elismerés szerint megérdemelné a jegyzőkönyvben való közzétételét. Ugy tudjuk, hogy ez iránt mozgalom is indult meg, de még az eredményét nem látjuk. Magának a városnak kellene ebben intézkedni, nem egyesektől várni a kivittelt. Ha még késik tovább is a dolog, nem lesz kívánt eredménye.

— **A Tanítók Lapja** zokon veszi tőlünk, hogy azt a gyanúsítását, mintha valakit azért mellőztünk volna a lap munkatársainak felsorolásánál, mert tanító, — visszatartottuk. Sőt ennél tovább menve, most újabb vádakat emel ellenünk, a melyeknek lényege az, hogy a ref. tanítóság érdekeit s ezen érdekek szolgálatában kifejtett törekvéseiket nem méltányoljuk. Ezek a vádak is éppen olyan igaztalanok, mint az előbbiek voltak. Mert hiszen nem várunk mi elismerést szerény munkásságunkért sem egy, sem más irányban; tudjuk, hogy nem is tehetünk minden tekintetben olyan szolgálatot közügyeinknek, mint a minőt óhajtánánk. De azzal igazságosan nem vádolhat senki, hogy a tanügy és a ref. tanítóság érdekei iránt érzéketlenek volnánk, ha valamikor nem, úgy most legkevésbé, a midőn a lap igen jelentékeny részét éppen állandóan a tanügy számára szenteltük és szakavatott, buzgó kezekre bíztuk, s azonkívül mindenkor elfogulatlanul és bátran emeltük fel szavunkat a tanügy és annak munkásai érdekében, a hol azokról komolyan szó volt. Ezt megtagadni csak jóakarati hiányában lehet. Ehez a jóakarathoz appellálunk most is.

— **A klerikális ujságok** nagy gyönyörűséggel beszélnek a budapesti m. kir. tudomány-egyetemen lévő ifjúsági *egyetemi kör* zászló-avatási ünnepélyéről, mint-hogy abban a katholicizmus kizárólagos érvényesülését szemlélhették. Valóban, van is okuk az örvendezésre, mert feltűnő jelenség az, hogy egy ilyen ifjúsági egyesület hivatalos ünnepélye kizárólag egy felekezet jellegét viselje magán akkor, midőn az egyetemi ifjúság felekezetileg nagyon vegyes; és a mikor a közoktatásügyi miniszter minden évben hangsúlyozza a törvényhozás előtt, a kath. püspöki kar követelésével szemben, a budapesti egyetem *állami* jellegét. Ennek daczára sem a miniszter, sem a hivatalos egyetem nem tartózkodnak attól, hogy egy tisztán katolikus színezetű ilyen ünnepélyen való hivatalos részvételük által az egyetem kath. jellege iránt táplált igényeket ne támogassák. Ez bizony elég baj; mert azt gondoljuk, hogy az életbeléptetett vallásszabadság nem arra van szánva, hogy egyik felekezet, a melyik t. i. erősebb, a másiknak nyakára ülhessen s utoljára az államot is kizorítsa egyes közintézetekből, hanem inkább arra, hogy az állam védelme alatt mindenik teljesen egyenlő jogokat élvezhessen. Erre pedig legkevésbé alkalmas mód és út a budapesti egyetem teljes katholizálása.

— **Adománygyűjtés a debreczeni egyetemre.** Kovács Dániel, sz.-udvarhelyi ev. ref. kollegiumi tanár, azon tanulóársak nevében, kik vele együtt a debreczeni ev. ref. kollegiumban 1883. junius 27-én érettségi vizsgát tettek, a debreczeni protestáns egyetem alapja javára 1894. július 26-án 102 o. ért. frtot s ismét 1896. április 1-én 125 o. ért. frtot, összesen 227, azaz kettő száz huszonhét o. ért. forintot küldött a püspöki hivatalhoz. Ez összeghez adományaikkal hozzájárultak: Bay Ferencz 10 frt, Baruch Gyula 3 frt, Bedő Bendeguz 1 frt, Berke Viktor 1 forint, Bod László 3 frt, Buk Herman 5 frt, Csurgai H. Árpád 1 frt, Czeglédi György 1 frt, Csáky Béla 5 frt, Csánky Jenő 2 frt, Csuka Lajos 3 frt, Dicsőfi Kálmán 10 frt, Falussy Árpád 3 frt, Fejes István 1 frt, Fekete József 2 frt, Fogarassy Bálint 2 frt, Guttman Menyhért 1 frt, Gyarmathi József 2 frt, Győrffi István 1 frt, Héjas Pál 2 frt, Holkó József 3 frt, Jakab János 20 frt, Jakó Zoltán 2 frt, Kágyi Lajos 2 frt, Kain József 2 frt, Kovács Dániel 10 frt, Kovács Endre 1 frt, Kuliffay Pál 2 frt, Máté Lajos 2 frt, Megyeri Miklós 2 frt, Mészáros Dániel 2 frt, Mészáros Gyula 3 frt, Nagy Gábor 3 frt, d. Nagy Kálmán 2 frt, é. Nagy Kálmán 2 frt, Nyikos

János 2 frt, Osváth Lajos 5 frt, Eötvös Sándor 10 frt, Patkós Gábor 5 frt, Peley József 2 frt, Pozsonyi László 3 frt, Reim Kálmán 1 frt, Scheer Emil 1 frt, Schwarz Sámuel 5 frt, Szabó Sándor 2 frt, Szigeti Gyula 2 frt, Szoboszlai Sándor 2 frt, Szunyoghi András 3 frt, Takács József 2 frt, ifj. Tisza Kálmán 50 frt, Tüdös Béla 10 frt, Tukacs Sándor 2 frt, Udvarhelyi Béla 2 frt; kamatként 1 frt. A buzgó és hálás indulatu gyűjtő és adakozók megérdemlik a nagy czél nevében a nyilvános köszönetet és elismerést.

— **A debreczeni ev. ref. főiskolának** bölcsészeti fakultássá, illetve egyetemmé való fejlesztésére folyvást jönnek újabb adományok. Az egyes ajánlattevők egyrésze ajánlatát törleszti vagy egészben befizeti. Az újabb adományokból felemlítjük a következőket: *Kovács Dániel* székely-udvarhelyi tanár újabb gyűjtése 125 frt. A f. évi márczius 21-én rendezett *városi bál* jövedelméből 300 frt. *Kovács Zsigmond* t. igari lelkész adománya 50 forint; a *szeghalmi* egyház 768 frt gyűjtést küldött be, melybe az időközi kamat is bele van számítva (ezt a tételt valamelyik helyi lap tévesen írta a déva-ványai egyház gyűjtésének). A *belényesi* egyház 20 frtot, a *szemlaki* 5 frtot küldött; *Horthy István* egyházmegyei gondnok ígéretéhez képest a debreczeni tanintézet részére 500 frtot, a kolozsvári theol. fakultás részére szintén 500 forintot fizetett le a kollegiumi pénztárban; a nemeskeblú gondnok úr ő méltósága a bőkezűségben annyira szép példát mutatott fel mindnyájunk előtt, hogy a befizetett 500—500, összesen 1000 frtnak kamatjába külön 66—66, összesen 132 forintig adóztatta meg önmagát. Korábban tett ajánlat fejében *Szeremlei József* 50 frtot, *K. Tóth Kálmán* 100 frtot, a *Takarék* és *Hitelintézet* 100 frtot, az *öcsödi* egyház 200 frtot, *Oláh Antal* öcsödi lelkész 100 frtot, *Löfkovits Arthur* 100 frtot, *Koncz Ákos* 100 frtot, *Joó István* alapítványt 50 frtot, a *n.-kikindai* egyház törlesztésbe 20 frtot, a *hadházi* egyház 500 frtot ajánlat törlesztésbe, a *kakszentmártoni* kisdud egyház 3 frt 94 kr. adományt, a *h.-k.-pályi* egyház törlesztésül 20 frtot, *Dalmy Kálmán* 100 forintot, *Dalmy Barna* 50 forintot, *Dalmy Tibor* 50 forintot fizettek be. — Felette kívánatos, hogy az ajánlattevők a vett felkéréshez képest az ajánlat esedékes részét sietnének befizetni, mert minden halogatás a jó ügy rovására történik, s a késedelem beláthatatlan és megoldhatatlan bonyodalmakat idézhet elő.

— **A „Vasárnapi Ujság“** május 31-iki száma 21 képpel, s a következő tartalommal jelent meg: „Károly Lajos főherczeg családja“ (a főherczeg hat gyermekének, elhunyt nejének és özvegyének arczképével). — „Gül és Bülbül“ Szász Károly költeménye Blaha Lujza emlékkönyvébe. — Regénytár: „Zúdorék.“ Regény. Irta Gyarmathy Zsigáné (Neogrady Antal rajzaival). — „Senki fia.“ Regény. Irta Verne Gyula (a francia kiadás eredeti illusztrációival). — „Kirándulás a mi őshazánk felé.“ Irta Abonyi Lajos. — „Az ezredévi kiállításból“ (képekkel: 1. A kiállítás madártávlátból. 2. A múcsarnok. 3. A házi-ipar csarnok. Morelli Gusztáv tanár fametszetei). — „Nagy Imre, az „Árpád“ ballada költője.“ Csiky Kálmántól. — „A hangtekhnika csodái“ (képpel). — „Az új múcsarnok“ (képpel) — „Sváb búcsúsok a kiállításban“ (képekkel). — „Az ezredévi ünnepélyek.“ — „Károly Lajos főherczeg családjáról.“ (Újabb adatok.) — „Földművesek a szinpadon“ (képekkel: A „Falu roszszának somogymegyei csokonyai és visontai műkedvelők által Budapesten rendezett előadásról). — Irodalom és művészet, Közintézetek és egyletek, Sakkjáték. Képtalány, Egyveleg, stb. rendes heti rovatok egészítik ki

a lap tartalmát. A „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedévre 2 frt, a „Politikai Ujdonságok”-kal együtt 3 frt. Megrendelhető a Franklin-Társulat kiadóhivatalában. (Budapest, IV., egyetem-utca 4. sz.) Ugyanitt magyar nép számára, fél évre csak 1 frt 20 kr.

— **Előfizetési díjjal hátralékban levő olvasóinkat tisztelettel felkérjük, hogy a hátralékot szíveskedjenek mielőbb beküldeni a kiadóhivatalhoz.**

TARTALOM-JEGYZÉK: A kereszt-e, vagy a hazaszeretet? Nagy Sándor. — Miért nem lettem én theologus? Egy joghallgató. **T a r c z a:** Régiségek. Földváry László. — **Tanügy:** Vegyes tanügyi hírek. r. v. — **Közéletünk:** A tiszántúli ev. ref. egyházkerület közgyűlése. — **Beszéd.** Gulyás Lajos. — **Adatok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében levő egyházak történetéhez:** 24. A szent-mihályi ev. ref. egyházak története. Nyakas Balázs. — **Külön felélek.** — Pályázatok.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázati hirdetés.

A **debreczeni** ev. ref. egyház által fentartott felsőbb leányiskolánál a természet- és mennyiség-tani tanszékre pályázat hirdettetik.

Heti órák száma 20.

Javadalmazás 1000 forint és 200 forint lakbér, mely évnegyedes részletekben az egyház által a tanintézet pénztárából előlegesen fizettetik.

Pályázhatnak a természet- és mennyiség-tanból középiskolára képesített ev. ref. vallású férfiak.

Kellő okmányokkal felszerelt kérvények **augusztus hó 10-ig** az intézet igazgatóságához küldendők.

A megválasztott köteles állását folyó évi szeptember hó 1-én elfoglalni s ezt az iskolai év végéig el nem hagyhatja.

Végzett, de oklevelet még nem nyert egyének is pályázhatnak, azonban megválasztásuk esetében csakis oklevelük megszerzése és egy évi sikeres működés után állandósíthatnak.

Debreczen, 1896. junius hó 2-án.

Kiss Albert,
az igazgatótanács elnöke.

Pályázat ének és zenetanítói állomásra.

A **h.-m.-vásárhelyi** ref. főgymnasiumban ujonnan felállítandó ének és zenetanítói állásra, melylyel 800 frt törzsfizetés, a mellékilletmények élvezése, az országos tanári nyugdíjintézetben való részvétel van összekötve, képesített reform. egyénekre ezennel pályázat hirdettetik.

A tanító a fennálló tanterv és a helyi megállapodások értelmében az éneket és zenét tanítja a főgymn. növendékeknek s hivatalát a f. é. szept. 1-én tartozik elfoglalni.

A folyamodványok és mellékletei (keresztlevél, képesítettségi és érettségi bizonylatok) **ez évi jun. 20-ig** Szeremlei Sámuel elnök-lelkészhez küldendők be.

Bővebb értesítéssel szolgál a főgymn. igazgatóság. H.-M.-Vásárhelyen, 1896. máj. 23.

2-2

Szeremlei Sámuel.

Pályázat.

A **kisújszállási** államilag segélyezett ev. ref. főgymnasium igazgató tanácsa a **történelem—földrajz** tanszékre pályázatot hirdet.

Pályázhatnak ev. ref. vallású, a kijelölt tanszakra képesített okleveles tanárok vagy tanárjelöltek; a meg-

választott tanár az orsz. tanári nyugdíjintézetnek köteles tagja lesz.

A rendes tanár fizetése 1200 frt és 200 frt lakpénz az egyházi pénztárból havi részletekben és négy ízben 50—50 frt ötödéves korpótlék. A helyettes tanár fizetése 800 frt, szintén előleges havi részletekben kiszolgáltatva.

Pályázók folyamodványaikát **f. évi junius 15-ig** alólírott elnökségnél nyújtják be. E folyamodványukban életkoruk, vallásuk, családi állapotuk, hadkötelezettségi viszonyaik, képesítésök, eddigi netaláni alkalmazásuk okmányokkal igazolandók.

A megválasztott tanár egy évi sikeres működés után állandósíthatik, hivatalát f. év szept. elsején tartozik elfoglalni. Szükség esetén köteles más rokon tantárgyakat is túlterheltségének kikerülésével szintén előadni.

Kelt Kisújszálláson, az ev. ref. főgymn. igazgató tanácsának 1896. máj. 21-én tartott ülésében.

Gulyás Lajos,

ev. ref. lelkész, ig. tan. elnök.

2-2

Pályázati hirdetés tanári állomásra.

A **dunántúli** ev. ref. egyházkerület államilag segélyezett **pápai** ev. ref. főgymnasiumához, a német nyelv és irodalmi rendes tanári tanszékre, pályázat hirdettetik:

A megválasztott tanár köteles a főgymnasium III—VIII osztályaiban a német nyelvet, s esetleg valamely rokontárgyat az egyházkerület által évenként megállapított tantárgycsoportosítás szerint heti 20 óraszámig eltanítani.

Az ezen tanszékre megválasztott tanár évi fizetése 1200 frt alapfizetés, 200 frt lakbérilletmény, 5 ízben öt évi szolgálat után 100 frt ötödéves korpótlék, a melynél a más intézetben rendes tanári állomáson töltött évek is fele részben beszámíthatnak. Ha a tanári pályán már működött volt, s az igazgatótanács tudomása szerint kiválóbb érdemeket szerzett tanár is pályáz, illetőleg választatik meg a hirdetett állomásra tanáru: az az 1400 frt, vagy épen az 1600 frt alapfizetéssel rendszeresített második és első fizetési osztályú állomásra megválasztásával egyidejűleg előléptethető.

Ezen tanszék betöltése a nmélt. magy. kir. vallás és közoktatási Miniszter hatáskörébe tartozik. Ennélfogva pályázók felhivatnak, hogy az állomás betöltésére jogosított hatósághoz intézett folyamodványukat, keresztelő levelükkel, végzett tanulmányaikat, tanári képesítettségi-kezt, eddigi szolgálatukat, egészségi állapotukat, védkötelezettségüket igazoló bizonyítványaikkal együtt **1896-ik év jun. 25-ig** küldjék be főtiszt. és mélt. Antal Gábor dunántúli ev. ref. püspök urhoz Ács-ra, Komárom m.

Megjegyeztetik, hogy csak ev. ref. vallású egyének pályázatai vetetnek figyelembe. A megválasztott, illetőleg kinevezett tanár, az országos tanári nyugdíjintézetnek jogosított és kötelezett tagja.

Állomását a kinevezett tanár 1896. szept. 1-én szaktudományához tartozó értekezéssel köteles elfoglalni, s a mennyiben eddig rendes tanárkép még nem működött tanár választatnék meg, vagy neveztetnék ki, egy év mulva véglegesíttetik.

Ha alkalmas pályázók hiányában tanári oklevéllel nem bíró tanárjelölt választatnék meg helyettes tanáru, annak évi fizetése 800 frt leendő, egy év alatt tartozik oklevelét megszerezni, s ha a kívánalmaknak megfelel, akkor a rendes tanárok fizetési osztályába besoroztatik, Kelt Pápan, 1896. máj. 16.

Darányi Ignác,
főiskolai világi gondnok.

3-3

Czike Lajos,
főiskolai egyházi gondnok.